

Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala

Herttoniemi-seuran mielipide osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta sekä kaavaluonnoksesta: Länsi-Herttoniemen suojeleminen ja täydennysrakentaminen, asemakaavan muutos OAS 1628-00/22

Kiitokset

Herttoniemi-seura haluaa kiittää kaavoittajaa työstä ja tutustumisesta paikan päällä kohteisiin. Kaavaluonnos on edennyt huomattavasti vuoden 2013 luonnoksesta. Kiitämme myös Mona Schalinin & co tekemästä erinomaisen perusteellisesta selvitystyöstä ”Länsi-Herttoniemen arvot, ominaispiirteet ja kehittämissperiaatteet” (2022).

Alueen kulttuurihistorialliset, arkkitehtoniset, maisemalliset ja luontoarvot on tunnistettu. Kaavaselostusluonnoksessa todetaan ja kuvaillaan yhtenäisenä säilyneen, pääosin 1950-luvulla rakennetun viihtyisän, luonnonläheisen ja puistomaisen kaupunginosan tärkeitä ominaisuuksia. Iloitsemme rakennusperintöä suojelevista sr-2-merkinnöistä rakennusten kohdalla ja niistä suojelumerkinnöistä, mitä eräitten puistojen yhteyteen on laitettu.

Yleishuomioita

Kaikki, ne puistot ja viheralueet, mitä Schalinin selvityksessä esitetään säilytettäväksi, tulee Herttoniemi-seuran mielestä myös säilyttää ja suojella. Kokonaisuutta ei pidä uhrata, sillä rakentamisen haitat ylittävät sen hyödyt. Rakentamisella alueelle saataisiin vain 625 asukasta lisää, mutta pilattaisiin useita iloa, terveyttä ja hyvinvointia tuottavia puistoja. Samalla turmeltaisiin arkkitehtonisesti ja maisemallisesti yhtenäisenä säilynyt kokonaisuus.

Länsi-Herttoniemen puistoilla ja viheralueilla on kulttuurihistoriallisten ja luontoarvojen lisäksi huomattava käyttöarvo. Ilmastomuutoksen myötä kesät kuumenevat ja hellejaksot lisääntyvät. Kaupunkilaiset kaipaavat puiden varjoa ja suojaa. Kaupunkipuut viilentävät kaupunkimaisia alueita tutkitusti useilla lämpöasteilla. Puut myös suojaavat melulta.

Lapsiperheitä on tullut alueelle lisää. Lapsiperheet ovat erityisen huolestuneita suunnitelmista, sillä kaikki puistot ja viheralueet ovat suosittuja lasten leikki- ja retkipaikkoja. Rakentamisen myötä nämä sekä länsiherttoniemeläisten että kauempaakin tulevien lasten monipuoliset ja luonnonläheiset leikkipaikat pienentyisivät ja huonontuisivat.

Herttoniemi-seura edellyttääkin, että kaavaehdotusta varten tehdään lapsivaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arviointiin kuuluu myös lasten ja nuorten kuuleminen. Lapsilla on oikeus kertoa omat näkemyksensä asuinalueensa suunnittelusta, varsinkin kun suunnitelma koskettaa suoraan lasten elinolosuhteita.

Kaavaluonnoksessa todetaan, että kirkon tontin kehittämisvaikutuksia tutkitaan. Herttoniemi-seuran mielestä kirkon tontin suunnitelma tulisi liittää kaavaehdotukseen, koska sillä on suuri vaikutus alueen palveluihin, maisemaan ja yleisilmeeseen.

Jo olemassa olevien ja eri vaiheissa valmistelussa olevien asemakaavojen mukaan kaava-alueen läheisyyteen on tulossa lähes 8000 asukasta lisää (Työnjohtajankadun korttelit, sairaala-alue, entisen kirjaston ja seurakuntatalon alue, Herttoniemen metrokortteli, Puusepänportti, Karhunkaataja jne.)

Koska tiivistettävillä naapurialueilla ei ole juurikaan ekosysteemipalveluita, tulevat näidenkin asukkaat käyttämään Länsi-Herttoniemen puistoja ja Vanhankaupunginlahden virkistysalueita. Emme näe mitään perusteita viheralueittemme kutistamiseen tästäkään näkökulmasta. Päin vastoin, luontoalueitten ja leikkipaikkojen kysyntä on kasvamassa.

Herttoniemi-seura huomauttaa vuorovaikutuksen heikosta laadusta kaupungin ja asukkaiden välillä. Suunnitelmat tulivat nähtäville joulunalusviikoiksi, jolloin kaikilla ei ole ollut mahdollisuus perehtyä niihin kunnolla.

Verkkoyhteydellä toteutettu noin tunnin mittainen asukastilaisuus ei vastannut tarkoitustaan. Dialogi ei toteutunut, useimmat kysymykset jäivät vastausta vaille. Tilaisuus toimi lähinnä yksisuuntaisena infona. Monet asukkaat ovat kertoneet vaikeuksista löytää kaupungin sivuilta linkkiä, jolla päästä tapaamiseen. Verkkoyhteydellä järjestettävä tilaisuus myös sulki väistämättä ulos kaikki ne, joilla ei ollut sopivia laitteita käytettävissä tai jotka eivät olleet tottuneet Teams-tapaamisiin. Vastaisuudessa edellytämme aitoja asukastilaisuuksia, joita voi ainoastaan täydentää etäyhteyksillä.

Herttoniemi-seura järjesti suunnitelmien tiimoilta asukastilaisuuden, kaavakävelyn ja kaavatyöpajan. Kaavamielipide on laadittu työpajassa, jossa oli mukana kymmeniä alueen asukkaita.

Hiihtomäenpuisto (Kivikkopuisto), Mäenlaskijanpuisto (Suksipuisto) ja Oravapuisto

Nämä puistot ovat osa Viikki-Kivikko-vihersormea ja ekologisia yhteyksiä. Samalla ne ovat tärkeitä alueen päiväkotien ja lapsiperheiden käyttämiä leikkipuistoja.

Hiihtomäenpuisto eli Kivikkopuisto on asemakaavahistoriallisesti ja viheralueverkoston kannalta arvokas puisto, joka Mona Schalinin selvityksen mukaisesti tulisi säilyttää. Puistossa on veistoksellisia siirtolohkareita sekä kohti Saunalahtea kulkeva muinaisrantakivikko. Myös viereinen Mäenlaskijantien katu ympäristö on selvityksessä merkitty kuuluvaksi ominaispiirteiltään hyvin säilyneisiin kulttuuriympäristön vaalittaviin katualueisiin.

Kivikkopuistoon on suunnitelmassa sijoitettu V-kerroksinen rakennus. Tämä pieni puisto ei kuitenkaan kestä minkäänlaisia muutoksia ilman, että sen luonne katoaa kokonaan.

Kivikkopuisto on läheisen Montessori-päiväkodin päivittäisessä käytössä, sillä päiväkodilla ei ole omaa pihaa käytännössä lainkaan.

Mäenlaskijanpuisto on kaupunginosapuisto ”Herttoniemen aluesuunnitelma 2020-2029” (2019) mukaan. Emme kannata asuinkerrostalojen rakentamista, vaan haluamme että sitä kehitetään aluesuunnitelman mukaisesti kaupunginosapuistona. Schalinin selvityksen mukaan puisto kestää vain hienovaraisia, puiston toimintaa tukevia muutoksia. Sellainen voisi olla matala asukastalo tai monitoimitalo, jollainen puuttuu Herttoniemestä. Myös uusi pienehkö päiväkotisi saattaisi sopia puiston reunaan.

Mäenlaskijanpuisto muodostaa portin selännemetsiin Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualueelle. Viheralueen saavutettavuus metroasemalta lähtien toteutuu Mäenlaskijanpuiston kautta. Onkin huikeaa, että luonnonsuojelualueelle pääsee metrolla.

Mäenlaskijanpuistoa kutsutaan Suksipuisto-nimityksen ohella myös Suopuistoksi, koska se on alun perin ollut suomaastoa. Tästä muistamana suunnitellun rakennuskohteen välittömässä läheisyydessä sijaitsee edelleen pieni kosteikkoniitty ja hyvin lähellä puiston länsipuolella luonnonsuojeluohjelmaan 2015-24 kuuluva korpikosteikko (arvoluokka 1). Kosteikkojen herkkä ekosysteemi vaarantuu vähäisemmästäkin ihmistoiminnasta niiden ympäristössä.

Valmistuneessa selvityksessä esitetään, että puiston maisematilaa rajaava rinne puustoineen säilytetään tärkeänä maisemaelementtinä. Puusto ja rinne pääsääntöisesti kuitenkin tuhoutuu, jos suunnitellut 3 kerrostaloa kallioon louhittuine pihakansineen, autopaikkoineen ja katuyhteyksineen rakennetaan. Suunniteltu rakennusalue on puistoalueen keskellä, ei viheralueen reunalla, kuten tavoitteissa mainitaan. Lasten leikkipaikka jäisi kokonaan betoniseinien katveeseen ja tärkeä luontoyhteys ympäröiviin rinteisiin menetettäisiin. Alueella on myös vanhan huvilan pihapiiri, jonka kasvuston ennallistamista on suunniteltu.

Oravapuistossa lasten liikenneturvallisuus on suuri haaste rakennussuunnitelmien mahdollisesti toteutuessa. Puistoon suunniteltu iso asuintalo rajautuisi päiväkodin kupeeseen. Päiväkodin ja Oravapuiston väliin rakennettaisiin katu. Päiväkotilapset käyttävät jatkuvasti puistoa, koska puistossa sijaitsee rakennettu leikkipuisto välineineen. Päiväkodin omat ulkotilat ovat liian pienet ja ulkoilu on lasten hyvinvoinnille välttämätöntä.

Suunnitelmien toteutuessa puistoalue kutistuisi alle puoleen nykyisestään. Tämänkään paikan kohdalla ei näin ollen voi puhua ”viheralueen reunalle” rakentamisesta, mitä kaavaluonnoksessa korostetaan.

Oravapuistoon lapset ja perheet tulevat pitkienkin matkojen takaa, koska puisto on laajuudeltaan, tiloiltaan, toiminnoiltaan ja varusteluiltaan harvinainen. Tarjolla on isot liukumäet, pelikentät ja luistinratakin. Leikkipuisto rajautuu puustoiseen rämeeseen, joka on verraton seikkailupaikka. Suunnitelmien toteutuessa Oravapuistosta ja sen lähiympäristöstä katoaisi puusto valtaosin. Ympäristöstä tulisi betoninen ja sellaisena yksitoikkoinen ja epäterveellinenkin.

Nykyisellään Oravapuisto on osa aluesuunnitelmassa mainittua ekologista käytävää.

Schalinin selvityksessä sekä Oravapuisto että Mäenlaskijanpuisto ovat arvokkaaseen kulttuuriympäristöön liittyviä säilytettäviä puistoja, jotka kestävät kokonaisuuteen huolella sovitettuja puiston luonnetta tukevia vähäisiä muutoksia. Puistojen toiminnallisuutta kehitettäessä tehdään se puiston keskeisiä ominaispiirteitä säilyttäen.

Mäyrätien varren puistikko ja Väinönlehdon puisto

Kaavaluonnoksessa on merkitty rakennuspaikat kahteen puistoon, jotka ovat metsäselänteen ja luonnonsuojelualueen välittömässä yhteydessä. Molemmat paikat ovat luonnonkauniita ja kallioisia. Niitä olisi luultavasti mahdoton rakentaa ilman kallioiden räjäytyksiä. Väinönlehdon rinne tunnetaan komeista pähkinäpensaistaan, joiden vieritse kulkee suosittu reitti Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualueelle. Schalinin selvityksessä kumpikin puisto on todettu asemakaava- ja puistohistoriallisesti säilytettäviksi.

Kettupuisto

Kettupuisto kuuluu osana pientaloalueen miljöötä Museoviraston valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY). Sinne ei tulisi rakentaa mitään. Lisäksi todettakoon, että Länsi-Herttoniemen suojeltu pientaloalue rajautuu säännönmukaisesti aina joko tiehen tai viheralueeseen. Erilaisia rakennustyyppejä ei sijaitse rinnakkaisilla tonteilla, kuten kaavaluonnoksessa nyt on esitetty. Suunniteltu rakentaminen Kettupuistoon ei olisi linjassa alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen kanssa.

Kettupuisto on maaston muodoiltaan jyrkähköä kalliota ja kaikenlainen asuntorakentaminen sinne pihoineen, parkkipaikkoineen ja kunnallistekniikoineen vaatisi mittavia louhintatöitä, joita suunnitelmassa kuitenkin kerrotaan vältettävän.

Kettupuisto viertä kulkevan Karhutien reunassa on jalkakäytävä, joka on alueen lapsille liikenteen osalta turvallisin reitti kolmeen eri kouluun. Suunniteltujen rakennusten myötä tuo reitti muuttuisi huomattavasti turvattommaksi. Kettupuisto sijaitsee kaukana meluisista pääväylistä rauhallisen pientaloasutuksen laidassa ja se on maastoltaan sekä kasvi- ja eläinlajistoltaan monimuotoinen. Rakentaminen alueelle vaarantaisi monin eri tavoin uhanalaisten ja alueella harvinaisten eläin- ja kasvilajien säilymisen.

Siilitie

Siilitien metroaseman paikoitusalueelle ajateltu rakennuspaikka on hyvä. Parkkipaikan vieressä oleva muinaismuistolain suojelema, 1600-luvulta peräisin oleva tie on kuitenkin rajattava pois muuttuvasta maankäytöstä.

Alueen luonnon ja paikallisten ekologisten yhteyksien huomioiminen

Herttoniemi-seura vaatii tarkempien luontokartoitusten tekemistä kaava-alueella metsien, viheryhteyksien, eläinten ja kasvien kohdalla ennen kuin suunnittelu etenee. Esimerkiksi lepakot EU:n direktiivin suojelemina lajeina on unohdettu täysin, ja kuitenkin kaava-alueella on tehty runsaasti lepakkohavaintoja.

Luontokartoituksissa tulee hyödyntää myös kaupunkilaisten tekemiä havaintoja. Niitä on jo olemassa muun muassa Kettupuiston kohdalla, mutta ensi vuonna asukkaita tulee opastaa ja kannustaa havaintojen tekemiseen kaava-alueella. Ehdotamme, että tässä kehitetään ja kokeillaan Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmaan kuuluvaa kansalaishavainnointia. (<https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/asuminen-ja-ymparisto/luonto/lumo/LUMO-ohjelma.pdf> , sivu 45)

Jo nyt kertyneiden lajihavaintojen perusteella korttelialueen viherverkostossa liikkuu, ruokailee ja pesii monia lajeja ja niiden yksilöitä. Haluamme säilyttää nämä elinympäristöt ja lajien liikkumisen mahdollisuudet alueen sisällä ja myös isompiin metsiin luonnon ja asukkaiden takia. Monimuotoinen lähiluonto hoitaa ja virkistää asukkaita vauvasta vaariin. Länsi-Herttoniemen 1940-luvulla kaavoittanut Birger Brunila kuvaili luonnon virtaavan rakennusten välillä. Me sijoitamme näihin virtoihin paikalliset ekologiset yhteydet. Ilman niitä lajit ja yksilöt kuihtuisivat.

Metsiä, viheryhteyksiä ja biodiversiteetiltään rikkaita pihoja ei tule eristää laajemmista luontoalueista yhtään enempää kuin mitä on jo tapahtunut. Hoasin opiskelijatalo ja Kettutien entiselle metsärinteelle rakenteilla oleva yhtenäinen, pitkä rakennusmuuri ovat jo saartaneet Kettupuiston tehokkaasti pohjois- ja länsi puolella. Sama on tapahtunut Herttoniemen metroaseman ympäristössä aikaisemmin Hiihtomäentiellä ja Hiihtäjäntiellä. Viime kesänä kaadettiin merkittävästi Itäväylän viereistä suojametsää, joka on ollut osa ekologista verkostoa.

Uudet rakennukset haittaisivat eläinten liikkumista ja muun biodiversiteetin säilymistä lähes kaikissa kohdissa, minne uusia rakennuksia on nyt suunnitteilla.

Herkimpiä kohtia ovat seuraavat yhteydet:

Portimonpolun länsipuolelle suunniteltu kerrostalo kaventaa nykyisen viheryhteyden niin, ettei se ole enää nykyisen kaltainen rauhallinen yhteys ulkoilijoille ja eläimille. Tässä kohtaa myös ulkoilijoille tärkeä maisema muuttuisi voimakkaasti.

Viheryhteys Susipuiston poikki metsätietä pitkin ja kalliometsän kautta Mäyrätien yli metsäselänteelle. Mäyrätielle kaavailtu uusi talo sulkisi tämän reitin.

Talot Suksipuiston metsässä ja Mäenlaskijantien pohjoispuolella olevassa Kivikkopuistossa katkaisisivat niin ikään tärkeät yhteydet.

Suurimman leikkipuiston tärkeä luonnonläheisyys Karhutien ja Hiihtomäentien risteyksessä kuihtuisi, jos leikkipuiston ympärille suunnitellut talot toteutetaan.

Alueen liikennejärjestelyt

Kaavaluonnoksen mukainen rakentaminen aiheuttaisi mittavia haasteita pysäköinnille, liikenteelle ja liikenneturvallisuudelle. Herttoniemi-seura on huolissaan automäärän kasvusta alueella ja sen vaikutuksesta ympäristöön ja asumiseen. Jo nyt esimerkiksi Hiihtomäentien kadunvarsipysäköinti aiheuttaa haasteita mm. bussiliikenteelle ja pyöräilylle.

Lisäyksiä kaava-alueen suunnitelmiin ja raportteihin

Huomasimme, että lähdeluettelosta puuttuu yleiskaavatyön yhteydessä laadittu Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt (2014). Siinä on tehty esikaupunkien kerrostaloalueitten herkkystarkastelu. Länsi-Herttoniemi kuuluu herkimpään luokkaan muutosten kannalta, mikä on syytä ottaa huomioon. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2014-17.pdf

Samaten huomiota ansaitsee Herttoniemen aluesuunnitelma 2020-2029. Siinä on todettu mm. kehitettävät kaupunginosapuistot. https://www.hel.fi/static/hkr/aluesuunnitelmat/herttoniemen_alsu/Herttoniemi_alsu_suunnitelmaselostus.pdf

Helsingissä 21.12.2022

Herttoniemi-seura ry

Hilkka Helsti, pj

Katri Myllykoski, vpj